

Orthodox Co-secretary:

Prof. Dr. Nikolaos **Loudovikos**
Hortiatis 57010
Thessaloniki
Greece / Griechenland
Phone: +30-2310-348004
Telefax: +30-2310-300360
E-mail: nloudovikos@aeath.gr

Catholic Co-secretary:

Dr. Johannes **Oeldemann**
Johann-Adam-Möhler-Institut f. Ökumenik
Leostr. 19 a, 33098 Paderborn
Germany / Deutschland
Phone: +49-5251-8729804
Telefax: +49-5251-280210
E-Mail: J.Oeldemann@moeplerinstitut.de

Бозе, 2012 р.

Спільна православно-католицька робоча група святого Іринея зібралася на свою дев'яту сесію у монастирі Бозе (Північна Італія) у період з 31 жовтня по 4 листопада 2012-го року. Від імені чернечої спільноти Бозе, до якої належать брати та сестри з різних деномінацій, її настоятель Енцо Б'янкі привітав учасників Робочої групи і побажав їм успішної праці. Щоденні богослужіння спільноти Бозе створювали духовну атмосферу, яка, на думку всіх учасників, збагатила зустріч. Екуменічна діяльність спільноти Бозе була високо оцінена місцевим єпископом Б'елли Габріелем Маною, який переказав вітання членам Робочої групи від імені Італійської єпископської конференції.

Під головуванням єпископа Маґдебурґа доктора Герхарда Файґе, очільника Комісії з екуменічних питань Німецької католицької єпископської конференції, та доктора Йоана (Язіжі), митрополита Європейської єпархії Антіохійського православного патріархату (Париж), учасники Робочої групи цього року обговорювали зв'язок між першістю і соборністю у Католицькій і Православній Церквах. Розглянувши під час попередніх засідань історичний розвиток цих структур від часів ранньої Церкви до XIX ст., тепер вони зосередилися на Помісному соборі Російської Православної Церкви 1917-1918 рр. та Другому Ватиканському соборі. Результати доповідей та подальших інтенсивних обговорень підсумовані у наведених нижче тезах:

1. Помісний собор Російської Православної Церкви 1917-1918 рр. був відповіддю як на зовнішні історичні обставини (демократичні зрушення у суспільстві тощо), так і на потребу реформ всередині Церкви. Собор складався не лише з єпископів, а й зі священників і мирян, оскільки віддалення між єпископами і парафіями здавалося настільки великим, що нагальні пастирські питання мали обговорюватися і вирішуватися за участі священників і мирян. Всередині Церкви визнавалося, що священники і миряни мають бути залучені у процес церковних реформ. Богословським підґрунтям їхньої участі був концепт соборності і образ Церкви як Тіла Христового у апостола Павла.

2. Після двохсотлітнього панування держави над Церквою (синодальний період) Російський Помісний собор 1917-1918 рр. розробив модель церковного управління, яка поєднувала елементи першості (відновлення патріаршества) і соборності. Проте, через більшовицьку революцію та її наслідки цю модель не вдалося впровадити у Російській Церкві. Тим не менш, вона і сьогодні може слугувати прикладом взаємодії між першістю і соборністю, яка набуває різних форм у православних автокефальних Церквах.

3. Для кращого розуміння ми маємо враховувати той факт, що ті самі слова іноді позначають різний стан речей. Поняття, що використовуються обома сторонами, але позначають відмінні реальності, чи то в загальноісторичному перебігу, чи то в конкретну добу, мають бути уточнені. Це стосується, зокрема, і таких добре відомих церковних термінів, як кафолічність, першість, синодальність, колегіальність і соборність. Так, у наші дні поняття «соборність» може розумітися у сенсі кафолічності і колегіальності, але на його формування впливав філософський і богословський контекст Російської імперії XIX і XX століть. Так само, ми не

повинні розуміти концепт першості у сенсі централізації, або ж концепт соборності у сенсі децентралізації.

4. Отці Другого Ватиканського собору прагнули «сприяти поживленню християнського життя вірних» і «підтримувати усе те, що може допомогти єдності усіх, хто вірить у Христа» (*Sacrosanctum concilium*, 1). У цьому сенсі собор розумів свою пастирську мету, не бажаючи проголосувати засудження (анафему), але скоріше представити церковне вчення сучасному світу у позитивному ключі. Визначення собору є обов'язковими і керівними для Католицької Церкви. Більше того, вони є важливими для екуменічного діалогу.

5. Як і всі собори, Другий Ватиканський собор також рецелював попередні собори. На II Ватиканському соборі було порушене питання розуміння єпископату і його зв'язку з папським служінням, яке залишилося відкритим після I Ватиканського собору. Отці зібрання намагалися віднайти відповідь, звертаючись до визначень I Ватиканського собору про першість папи і доповнюючи їх наголосом на ролі єпископів. Численні зауваження щодо першості папи, висловлені на I Ватиканському соборі меншістю єпископів, також були взяті до уваги та інкорпоровані у фінальні положення про першість папи. Це було зроблено заради створення балансу між першістю і колегіальністю.

6. Конституція про Церкву *Lumen gentium* звертається до ранньої Церкви і наголошує на сакраментальності єпископського служіння і важливості єпископської колегіальності, наближуючи, таким чином, католицьку еклезіологію до православної. Ця конституція шляхом структурних змін посилює позиції єпископів, хоча багато людей вважають, що, наприклад, сучасна форма компетенцій єпископських конференцій є незадовільною. До того ж імплементація *Lumen gentium* у канонічному праві лише частково відповідає ідеалам собору. Ці розбіжності викликали у Католицькій Церкві дискусію про відношення між першістю і соборністю, що триває і досі.

7. Конституція про Святу Літургію була першим документом, прийнятим на соборі. Вона враховувала міркування, які готувалися впродовж тривалого часу, і відображала прагнення до відродження християнського життя. При впровадженні літургійної реформи виникли труднощі, викликані дисбалансом між владою предстоятеля (папа, курія) і синодальними структурами (єпископські конференції, окремі єпископи тощо).

8. У Декреті про Східні Католицькі Церкви Другий Ватиканський собор виразно зміцнив статус Східних патріархів у межах Католицької Церкви. Проте цей декрет не дає ясного визначення важливості Східних патріархів і їхнього зв'язку з Латинською Церквою. Адже Східні Католицькі патріархати прагнуть поширити власну юрисдикцію (*potestas*) поза свої територіальні межі для збереження духовних традицій пастви на еміграції.

9. Серед православних реакцій на Другий Ватиканський собор лунають позитивні оцінки щодо посилення акценту на колегіальності єпископів. Водночас, від прочитання *Lumen gentium* виникає враження, що єпископська колегія завжди є залежною від папи, тоді як папа не залежить від колегії. Той факт, що непомильність Церкви дуже тісно пов'язана з папським служінням, також є проблематичним з православної точки зору. Іншою суттєвою проблемою є те, що документи Першого і Другого Ватиканського соборів часто сприймаються статично, без огляду на динамічний розвиток Католицької Церкви до і після соборів. Питання оцінки Другого Ватиканського собору Православною Церквою вимагає подальших досліджень.

10. Важливий аспект наших роздумів про співвідношення між першістю і соборністю полягав у питанні, як забезпечити тісний зв'язок між спілкуванням церков і колегіальністю єпископів. Єпископи є свідками віри своїх церков, але вони також несуть відповідальність за Церкву в цілому. Цей дар, який отримується у таїнстві єпископської хіротонії, робить їх служителями цілої спільноти – не лише своєї місцевої церкви, але й серед місцевих церков, що символізується покладанням рук єпископів, які співслужать під час хіротонії. Ієрархія не може відокремлюватися від Тіла Церкви. Відносно недавнім феноменом є поява єпископів, які не мають певних конкретних зв'язків з місцевою церквою. Перед Першим Ватиканським собором і Московським собором 1917-1918 рр. поставало питання, чи не повинні брати участь у соборі офіційно лише єпархіальні архієреї. Наявність титулярних, вікарних і

допоміжних єпископів у Католицькій та деяких Православних Церквах не належить до давньої традиції і становить еклезіологічну проблему.

11. Історія рецепції Другого Ватиканського собору показує, що й досі не вдалося врівноважити наявну у Католицькій Церкві тенденцію до централізації. Подібні проблеми виникають і в Православній Церкві, де автокефальні і автономні Церкви мають труднощі у співпраці і практичній реалізації соборності.

Наприкінці зустрічі обидва співголови подякували чернечій спільноті Боже за гостинність та Італійській єпископській конференції за фінансову підтримку зустрічі.

Спільна православно-католицька робоча група святого Іринія складається з 26 богословів: 13 православних і 13 католицьких з різних країн Європи та США. Вона була заснована 2004-го року у Падерборні (Німеччина) і відтоді проводила щорічні зустрічі в Афінах (Греція), Шевтоні (Бельгія), Белграді (Сербія), Відні (Австрія), Києві (Україна), Магдебурзі (Німеччина) і Санкт-Петербурзі (Росія). У Боже було вирішено провести наступну зустріч Робочої групи у листопаді 2013-го року у Салоніках.

